

International Year of
CHEMISTRY
2011

МЕТОДИКАТА НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ХИМИЯ КАТО АКАДЕМИЧНА ДИСЦИПЛИНА: ДОЦ. СВОБОДА БЕНЕВА КАКТО Е ВИДЯНА ОТ ЕДИН УЧИТЕЛ

Мария ДОБРЕВА

Резюме. Доц. д-р Свобода Бенева е между изявените български методици, подготвили много български учители по химия в периода на развитието на методиката на обучението по химия като академична дисциплина. В този материал тя е представена така, както е видяна от една от нейните възпитанички — сега учител по химия.

Keywords: chemistry education, didactics of chemistry, Beneva

Доц. д-р Свобода Бенева навърши 70 години. Една юбилейна годишнина, която дава повод не само да се запознаем по-обстойно с един продуктивен, целенасочен творчески път, но и да изразим своята огромна благодарност и искрено възхищение от учителя, човека, колегата Свобода Бенева. Използвам множествено число, защото съм сигурна, че изразявам не само своето мнение, но и на всички, които по някакъв повод са се докосвали до тази лъчезарна жена с ярка индивидуалност и висок професионализъм — ученици, учители, колеги, съавтори.

Свобода Бенева е родена на 6. 02. 1940 г. в гр. Айтос. След като завършва средно образование в родния си град, любовта към химията — науката на чудесата, я отвежда в столицата. Висшето си образование завършва в Химическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, специалност химия, с квалификация химик, учител по химия в средните училища и втора специалност физика. След дипломирането си работи по разпределение като учител в гр. Ямбол. Вече омъжена, учителската си практика продължава в столицата — в Техникум по дървообработване и вътрешна архитектура и в Техникум по индустриална химия. Удовлетворението от резултатната работа с учениците е съпроводено с желанието ѝ да върви напред в професионалното израстване. Св. Бенева успешно защитава втори клас квалификация в тогавашния Централен институт за усъвършенстване на учители (ЦИУУ) — София. Не закъснява и присъждането на първи клас квалификация — резултат от творческата работа в училище и обобщаване на натрупания опит в публикации.

От ноември 1972 г. Св. Бенева е назначена за инспектор по химия в Министерството на народната просвета. През 1982 г., след спечелен конкурс, заема длъжността старши преподавател в ЦИУУ, сега Департамент за информация и усъвършенстване на учители (ДИУУ) към Софийския университет. Усетът за креативно развитие я съпровожда неотменно. През 1983 г. защитава дисертация на тема „Система и логическа структура на основните химични понятия в курса по органична химия в средното училище“. Разработката е успешен опит за изграждане на цялостна система на основните химични понятия по органична химия в училище, за определяне на взаимните връзки на понятията в системата, за показване на една ефектив-

на методика за формиране и развитие на тези понятия в училищната практика. През 1989 г. Св. Бенева е избрана за доцент по методика на обучението по химия [1]. Към преките ѝ задължения се добавят и тези на ръководител на катедра „Природоматематически и технологични дисциплини“ в ДИУУ. След пенсионирането си през 2006 г., след 43 години трудов стаж и възходящо творческо израстване, Св. Бенева не се затваря в домашния уют, за да се отдаде на заслужена почивка. Тази енергична, одухотворена, с лъчезарна усмивка жена, продължава да работи и сега, но не по принуда — за прехраната, а по призвание. Огромният креативен опит, натрупан през годините в областта на образованието, я правят компетентен сътрудник в издателство „Булвест 2000“, оценило нейния капацитет на висококвалифициран автор и редактор.

В дългия, наситен с пълноценна реализация професионален път, искам да акцентирам на тези 25 години от трудовия стаж на доц. Бенева, преминали като преподавател в ДИУУ — години на всеотдаен труд, посветени на професионалното израстване на учителите. Да бъдеш учител на учители никак не е лесно. Но вроденият талант на просветител, който Св. Бенева безспорно притежава, я превръщат във великолепен лектор, който съумява да поднесе разбираемо методическите тънкости за преподаване в училище и да провокира творческите интереси и търсения на учителите. Лекциите с новости в обучението по химия, елементите на научно изследване на учебния процес и практикумите по методика и техника на химичния експеримент, се съпровождат винаги с толерантно колегиално отношение. Умението на г-жа Бенева да разчупва бариерите на йерархията, я превръщат в обичан и желан учител. Богатият ѝ професионален опит и непренуденото сърдечно отношение към хората я правят ценен съветник. Св. Бенева съдейства всеотдайно както на учителите при подготовка на писмени разработки за определена квалификационна степен, така и на специализанти при подготвяне на дипломни работи и на учители, които се представят със свои разработки на национални конференции на учителите по химия . Въпреки многобройните си ангажименти, тя намира време да се отзове на покани на учители при провеждане на извънкласни мероприятия, свързани с химията и опазването на околната среда, да поощри учителите в техните усилия да превърнат химията в привлекателен учебен предмет. Насърчава ги да обобщават опита си в статии, да систематизират постиженията си и да повишават квалификационния си статус.

Значителни са заслугите на Св. Бенева при отбелязване на юбилейни годишнини на известни учени — М. В. Ломоносов, Д. Ив. Менделеев, Мария Кюри, Асен Златаров. Освен статии за жизнения им и творчески път тя е публикувала и материали с методически насоки за отбелязване на тези

годишнини в училище. Интерес представляват сценариите за драматизации, вечери на химията и уроци-състезания, програмите за кръжочна работа, разработените дидактически игри, енигматични материали и др.

Доц. Бенева (в средата) с проф. Близнаков и доц. Малчева (1998)

Ярък израз на професионална зрялост и безспорен педагогичен талант е дългият списък с публикации на Св. Бенева — 106 на брой. Стойностен дял в този списък заемат учебниците и учебните помагала (тетрадки за ученика, книги за учителя, сборници със задачи и тестове и др.). Св. Бенева е участвала в авторски колективи за написването на 25 учебника и учебни помагала по „химия и опазване на околната среда“ (7. — 11. клас) и по „човекът и природата“ (5. — 6. клас). Заглавията от студиите и монографиите — 24 на брой красноречиво говорят за постигнати резултати от задълбочена изследователска и приложна дейност. Любовта към химията, големият педагогичен опит и деликатното умение на вербално изразяване са се съчетали във великолепна амалгама — 57 статии с разнообразна тематика, публикувани в различни списания и сборници.

По важните направления, по които е работила Св. Бенева са: извънкласна дейност по химия; химическа енигматика; честване на юбилейни годишнини на велики учени и открития; научнопопулярната литература и използването ѝ в училищната практика по химия; полумикроекспериментът в лабораторната практика по химия в средното училище; методически насоки за овладяване на химичния език; оптимален подбор на форми и средства за осъществяване на контрол в обучението и за онагледяване на образова-

телния процес; опитно-изследователската дейност на учителя и иновациите в обучението по химия; примерни методически разработки на различни уроци; развитието на познавателни и професионални интереси чрез обучението по химия и др.

Св. Бенева е участвала в 18 национални конференции на учителите по химия с доклади и съобщения, в международни семинари и симпозиуми както и в разработването на международни и национални проекти, между които:

- GEF — Проект за биологичното разнообразие в България (Американска агенция за международно развитие);
- Нова схема за следдипломна квалификация на учителите чрез съвременните образователни технологии (Коменски 3. 1., с участието на Франция и Испания);
- Модел за квалификация на учителите при образователната реформа в училище (СУ „Св. Климент Охридски“)

Майка на две деца и човек с богат професионален и житейски опит, Свобода Бенева продължава да бъде ценен съветник, приятел и помощник на много хора. Със своя слънчев характер, широк кръг от интереси и заразителна работоспособност, тя продължава да бъде истински учител с възрожденски дух и всеотдайност.

ЛИТЕРАТУРА

1. Toshev, B. V. Didactics of Chemistry as an Academic Subject: Doc. Ludmila Genkova. *Chemistry* **18**, 370-390 (2009).

ИЗБРАНА БИБЛИОГРАФИЯ

Учебници и учебни помагала

Николова М., С. Бенева. *Ръководство за кръжочна работа по химия.* ЦСМТ, София, 1973.

Бенева, С., И. Лилов. *Химически калейдоскоп.* Народна просвета, София, 1976.

Бенева, С. *Ефектни опити по химия.* ЦСМТ, София, 1976.

Бенева, С., П. Митева. *Химия за 8. клас на помощните училища.* Народна просвета, София, 1978.

Бенева, С., П. Митева. *Обучението по химия в 8. клас на помощните училища.* Народна просвета, София, 1978.

Генкова, Л., С. Бенева. *Многостранната личност и дело на Асен Златаров (обзорни материали).* Министерство на народната просвета, София, 1985.

Бенева, С. *Ломоносов велик учен енциклопедист*. Наука и изкуство, София, 1986.
Ангелова, В., С. Бенева. *Основни понятия по органична химия*. Народна просвета, София, 1987.

Боянова, Л., М. Миневска, Е. Ганчева, Р. Манева, А. Софрониева, Л. Генкова, Е. Цифудин, Р. Дойчинова, С. Бенева. *Решения на изчислителните задачи в осми клас*. ИПНУ „Д-р Петър Берон“, Варна, 1988.

Ганчев, Г., Л. Генкова, М. Бойчева, С. Бенева, А. Шубанова. *Методически указания и решения на изчислителните задачи от учебника по химия за VII клас*. ЦИУУ, София, 1988.

Бенева, С., А. Кръстев. *Ръководство за извънкласна дейност по химия*. Народна просвета, София, 1989.

Лазаров, Д., Л. Генкова, С. Караиванов, Л. Николова, С. Бенева, Е. Любенова, М. Дичева. *Химия за 10. клас на Средните общообразователни училища*. Просвета, София, 1989.

Гроздев, К., Н. Ненова, А. Райчева, Л. Николова, С. Бенева. *Природознание за 6. клас*. Булвест 2000, София, 1994.

Гроздев, К., Н. Ненова, А. Райчева, Л. Николова, С. Бенева. *Книга за учителя по природознание за 6. клас*. Булвест 2000, София, 1994.

Бенева, С. *Химически главоблъсканици*. Стандарт, София, 1998.

Бенева, С., Л. Николова. *Тестове, задачи и четива по химия за седмокласници*. Булвест 2000, 1999.

Райчева, А., Е. Теодосиева, И. Мирчева, С. Бенева, Л. Николова. *Тестове по физика и химия за 7. клас*. Светлоструй, София, 1999.

Бенева, С., Л. Николова, А. Райчева, З. Костова, Г. Рангелова, В. Ялъмова. *Справочник за ученика за 7. клас. Съкратено изложение на основни положения от учебното съдържание по физика, химия, биология, история и география*. Регалия б, София, 2000.

Бенева, С., Л. Николова. *Тестове, задачи и четива по химия за осмокласници*. Булвест 2000, 2000.

Кирилов, М., Г. Нейков, С. Караиванов, Л. Николова, С. Бенева, З. Коларова, Л. Овчарова, М. Йотова. *Химия и опазване на околната среда за 9. клас (задължителна подготовка)*. Булвест 2000, София, 2001.

Кирилов, М., Г. Нейков, С. Караиванов, Л. Николова, С. Бенева, З. Коларова, Л. Овчарова, М. Йотова. *Химия и опазване на околната среда за 9. клас (профилирана подготовка)*. Булвест 2000, София, 2001.

Нейков, Г., С. Караиванов, Л. Николова, С. Бенева, Л. Овчарова, М. Йотова. *Химия и опазване на околната среда за 10. клас (задължителна подготовка)*. Булвест 20001 София, 2002.

Нейков, Г., С. Караиванов, Л. Николова, С. Бенева, Л. Овчарова, М. Йотова. *Химия и опазване на околната среда за 10. клас профилирана подготовка*. Булвест 20001 София, 2002.

Бенева, С., Л. Генкова, Л. Николова. *Обучението по химия и опазване на околната среда 9. – 12. клас.* Булвест 2000, София, 2002.

Бенева, С., Л. Николова. *Тестове и задачи за зрелостни изпити по химия и опазване на околната среда.* Регалия 6, София, 2002.

Николова, Л., С. Бенева. *Обобщителни задачи и тестове по химия за кандидат-студенти.* Стандарт, София, 2002.

Нейков, Г., С. Бенева, Л. Николова, Л. Овчарова, М. Йотова. *Химия за 7. клас.* Булвест 2000, София, 2004.

Бенева, С., Л. Николова. *Учебно помагало по химия за 8. клас.* Регалия 6, София, 2005.

Бенева, С., Л. Николова. *Спровочник по химия 9. – 12. клас.* Съкратено изложение на учебния материал. Регалия 6, София, 2006.

Максимов, М., С. Бенева, С. Китанова. *Човекът и природата за 5. клас.* Булвест 2000, София, 2006.

Максимов, М., С. Бенева, С. Китанова. *Учебна тетрадка по човекът и природата за 5. клас.* Булвест 2000, София, 2006.

Максимов, М., С. Бенева, С. Китанова. *Книга за учителя по човекът и природата за 5. клас.* Булвест 2000, София, 2006.

Максимов, М., О. Димитров, С. Бенева, Л. Николова, М. Славова. *Човекът и природата за 6. клас.* Булвест 2000, София, 2007.

Максимов, М., О. Димитров, С. Бенева, Л. Николова, М. Славова. *Учебна тетрадка по човекът и природата за 6. клас.* Булвест 2000, София, 2007.

Максимов, М., О. Димитров, С. Бенева, Л. Николова, М. Славова. *Книга за учителя по човекът и природата за 6. клас.* Булвест 2000, София, 2007.

Нейков, Г., С. Бенева, Л. Николова, Л. Овчарова, М. Йотова. *Химия и опазване на околната среда за 7. клас.* Булвест 2000, София, 2008.

Нейков, Г., С. Бенева, Л. Николова, Л. Овчарова, М. Йотова. *Тетрадка по химия и опазване на околната среда за 7. клас.* Булвест 2000, София, 2008.

Нейков, Г., С. Бенева, Л. Николова, Л. Овчарова, М. Йотова. *Книга за учителя по човекът и природата за 7. клас.* Булвест 2000, София, 2008.

Нейков, Г., С. Бенева, Л. Николова. *Тестови задачи по химия за 7. клас.* Булвест 2000, София, 2008.

Нейков, Г., С. Бенева, Л. Николова. *Тестови задачи за държавен зрелостен изпит по химия и опазване на околната среда.* Булвест 2000, София, 2008.

Нейков, Г., С. Бенева, Л. Николова. *Химия и опазване на околната среда за 8. клас.* Булвест 2000, София, 2009.

Максимов, М., О. Димитров, С. Бенева, Л. Николова, М. Славова. *Тестови задачи по човекът и природата за 6. клас.* Булвест 2000, София, 2009.

Някои журнални статии

Генкова, Л., С. Бенева. Използване на полумикроексперимента при контролно-лабораторните упражнения по органична химия. *Професионално образование* **20**(11), 23-26 (1972).

Генкова, Л., С. Бенева. За икономическия ефект от приложението на полумикроексперимента при лабораторната работа по органична химия. *Професионално образование* **22**(1), 19-21 (1974).

Василева, А., С. Бенева. Нов подход в учебно-възпитателната работа по химия. *Биология и химия* **21**(6), 6-8 (1978).

Ангелова, В., С. Бенева. Усвояване на основните химични понятия при изучаване на органичната химия в средното училище. *Год. Соф. Унив. Хим. Фак.* **74**, 366-376 (1979/1980).

Бенева, С. Използване на схеми и таблици в уроците по органична химия. *Биология и химия* **24**(6), 12-22 (1981).

Бенева, С. Примерна методична разработка на темата „Каучук“ в десети клас. *Биология и химия* **26**(5), 39-51 (1983).

Генкова, Л., С. Бенева. Юбилей Д. И. Менделеева в школах Болгарии. Химия в школе. **47**(3), 67-68 (1984).

Генкова, Л., С. Бенева. Многогранната личност и дело на проф. Асен Златаров. *Природа* **43**(2), 81-85 (1985).

Генкова, Л., С. Бенева. Асен Златаров — пламенен борец за мир, демокрация и социализъм. *Политическа просвета* **20**(2), 75-83 (1985).

Генкова, Л., С. Бенева. Асен Златаров — учител на младежта, учител на народа. *Народна провета* **41**(5), 79-82 (1985).

Генкова, Л., С. Бенева. Асен Златаров — с любов и верни критерии към литературата. *Литературна мисъл*, № 6, 29-39 (1985).

Генкова, Л., С. Бенева. Пример за всестранно и хармонично развита личност. *Проблеми на комунистическото възпитание* № 4, 18-20 (1986).

Генкова, Л. С. Бенева. Общочовешко значимо дело. 275 години от рождението на М. В. Ломоносов. *Проблеми на комунистическото възпитание* № 6, 51-56 (1986).

Генкова, Л., С. Бенева. М. В. Ломоносов — 275 години от рождението му. *Природа* **35**(3), 73-77 (1986).

Генкова, Л., С. Бенева. Мария Кюри — по случай 120 години от рождението ѝ. *Природа* **36**(6), 89-92 (1987).

Генкова, Л., С. Бенева. За учебно-възпитателния процес по химия при петдневна учебна седмица. *Биология и химия* **32**(4), 23-28 (1989).

Лазаров, Д., Л. Генкова, С. Бенева. За профилирането обучение по химия в X клас. *Биология и химия* **33**(3), 14-20 (1990).

Генкова, Л., С. Бенева, Е. Айранова. Опит за използване на видеокомпютърна техника в квалификационната дейност с учители по химия. *Биология и химия* 34(3), 12-15 (1991).

Генкова, Л., С. Бенева. За учителя по химия и неговото професионално развитие. *Химия* 1(3), 26-32 (1992).

Бенева, С. Някои ефектни опити по химия. *Химия* 8, 181-188 (1999).

Генкова, Л., С. Бенева. Развитие на познавателните и професионалните интереси на учениците чрез обучението по химия. *Образование и квалификация* 8(5), 3-14 (2000).

DIDACTICS IN CHEMISTRY AS AN ACADEMIC SUBJECT: DOC. SVOBODA BENEVA

Abstract. Doc. Svoboda Beneva (b. 1940) is a specialist in teachers training. She was a tutor of many Bulgarian prospective teachers in Chemistry. Here is a narrative for Beneva's life and work activities as have been seen by one of her students – Maria Dobрева, now a teacher in Chemistry.

✉ Ms. Maria Dobрева,
a teacher

E-Mail: maria_hr_nik@yahoo.com